

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Vitruvius Itervm Et Frontinus

Vitruvius

Florentiae, 1513

De puluere puteolano. Cap. VI.

urn:nbn:de:hbz:466:1-12979

LIBER

cum recipit aquam & arenā calx, tunc confirmat structuram, hæc esse causa uidetur, quæ à principiis uti cætera corpora ita & saxa sunt temperata, & quæ plus habent aeris, sunt tenera, quæ aqua, læta sunt ab humore, quæ terræ, dura, quæ ignis, fragiliora. Itaque ex his saxa si anteq̄ coquātur, confusa minute mixtaq̄; arenæ coniiciātur in structuram, nec solidescunt, nec eam poterunt continere, cum uero coniecta in fornacem ignis uehementi feruore correpta amiserint præstinæ soliditatis uirtutem, tunc exustis atq̄; exhaustis eorum uiribus relinquuntur patentibus foraminibus & inanibus. Ergo liquor, qui est in eius lapidis corpore, & aer cum exhaustus & ereptus fuerit, habueritq̄; in se residuum calorem latētem, intinctus in aqua prius q̄; exeat ignis, uim recipit, & humore penetrante in foraminum raritates conseruescit, & ita refrigeratus reiiat ex calis corpore feruorem, Ideo aut̄ quo pondere saxa coniiciuntur in fornacem, cum eximuntur, non possunt ad id respondere, sed cum expenduntur, eadem magnitudine permanente excocto liquore circiter tertia parte ponderis imminuta esse inueniuntur. Igitur cum patent foramina eorum & raritates, arenæ mixtionem in se corripunt, & ita coherescunt, siccascendoq̄; cum cæmentis cœunt, & efficiunt structurarum soliditatem.

De puluere puteolano. Caput. VI.

Est etiam genus pulueris, quod efficit naturaliter res admirandas, nascitur in regionibus baianis & in agris municipiorum, quæ sunt circa uesuuium montem, qued̄ omixtum cū

calca & cemento nō modo ceteris aedificiis praestat firmitates, sed etiam moles quae cōstruuntur in mari, sub aqua solidescunt. Hoc autem fieri hac ratione uideatur, q̄ sub his montibus & terra, feruentes sunt fontes crebri, q̄ nō essent, si nō in imo haberēt aut de sulfure aut alumine aut bitumine ardentē maxios ignes. Igitur penitus ignis & flāma uapor p̄ interuenia p̄manans & ardens efficit leuē eam terrā, & ibi q̄ nascatur tophus exuggens est, & sine liquore. Ergo cum tres res consimili ratione ignis uehementia formatae in unam peruenerint mixtionem, repente recepto liquore unā cohærescunt, et celeriter humore duratae solidantur, neq; eas fluctus, neq; uis aquae pōt dissoluere. Ardore autem esse in his locis etiam haec res potest indicare, q̄ in mōtib; cumanorum & baianis sunt loca sudationibus excauata, in quibus uapor feruidus ab imo nascens ignis uehementia perforat eā terram, per eamq; manando in his locis oritur, & ita sudationum egregias efficit utilitates. Non minus ēt memoratur antiquitus creuisse ardore & abundauisse sub uesuuio mōte. & idē euomuisse circa agros flammam, Ideoq; nunc qui spongia siue pumex pompeianus uocatur, excoctus ex alio genere lapidis in hanc redactus esse uidetur generis qualitātē, Id autē genus spongiae, quod inde eximitur, non in omnibus locis nascitur, nisi circum aetnam & collibus mysiæ, q̄ a graecis κατὰ νεκρούμενοι nominantur, & si quae eiusmodi sunt locorum proprietates. Si ergo in his locis aquarum feruentes inueniuntur fontes, & in mōtib; excauatis calidi uapores, ipsaq; loca ab antiq̄s

LIBER

memoratur peruagantes in agris habuisse ardores; uidentur esse certum ab ignis uehementia ex tophe terra; (quemadmodum in fornacibus & à calce) ita ex his ereptum esse liquorem. Igitur dissimilibus & disparibus rebus correptis et in unā potestatem collatis calida humoris ieiunitas aqua repente satiata communibus corporibus latenti calore conseruescit, & uehementer efficit ea coire, celeriterq; unā soliditatis percipere uirtutem. Relinquetur desideratio, quoniam ita sunt in etruria ex aqua calida crebri fontes, quod ita, non etiam ibi nascitur puluis, è quo eadem ratione sub aqua structura solidescat? Itaq; uisum est ante quod desideraretur de his rebus quemadmodum esse uideantur exponere, Omnibus locis & regionibus non eadem genera terræ, nec lapides nascuntur, sed nonnulla sunt terrosa, alia sabulosa, itēq; glareosa, aliis locis arenosa, nec minus aliis diuersa & omnino, dissimili dispariq; genere, ut in regionum uarietatibus qualitates insunt in terra. Maxime autem id licet considerare, quod quā mōs apenninus regiones italiæ etruriæq; circūcingit, prope omnibus locis non desunt fossitia arenaria, trans Apenninum uero quæ pars est ad adriaticum mare, nulla inueniuntur, item achaia, asia & omnino transmare ne nominantur quædē. Igitur non in omnibus locis quibus efferuent aquæ calidæ crebri fontes, eadem opportunitates possunt similiter concurrere. Sed omnia uti natura rerum constituit, non ad uoluntatem hominum sed fortuito disparata procreantur. Ergo quibus locis non sunt terrosi montes, sed dispositæ materiæ qualitatem habentes,

ignis uis per eius uenas egrediens adurit eam, & quod molle est & tenerum, exurit, quod autem asperum, relinquit, itaq; uti in campania exusta terra puluis, sic in etruria excocta materia efficitur carbunculus. Vtraq; autem sunt egrægia in structuris, sed alia in terrenis ædificiis alia etiam in maritimis mobilibus habent uirtutem. Est autem ibi materia potestas mollior q̄ tophus, solidior, q̄ terra, quo penitus ab imo uehementia uaporis adusto nõnullis locis pcreatur id genus arenæ, quod dicitur carbunculus.

De lapidinis. Caput. VII.

DE calce & arena quibus uarietatibus sine & quas habeant uirtutes dixi, sequitur ordo de lapidinis explicare, de quibus & quadrata saxa & cementorum ad ædificia eximuntur copia & comparantur. Hæ autem inueniuntur esse disparibus & dissimilibus uirtutibus. Sunt. n. aliæ molles, uti sunt circa urbem rubræ, pallienses, fidenates, albana, aliæ temperatæ, uti tyburtina, amiternina, soractina, & quæ sunt his generibus. nonnullæ duræ, uti scabicea. Sunt etiam alia genera plura, uti in cãpania ruber & niger tophus, in umbria & piceno & Venetia albus, qui etiam serra dentata uti lignum, secatur. Sed hæc omnia quæ mollia sunt, hanc habent utilitatē, q̄ ex his saxa cum sunt exempta, non opere faillime tractantur, & si sint in locis tectis, sustinent laborem, sin autem in apertis & patentibus, geliadiis & pruinis congesta, friantur & dissoluuntur, item secundum oras maritimas ab alsugine exesa diffluunt, neq; perferunt æstus, Tybur